

Олена Петрушка

к.е.н., доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Христина Семешкіна

студентка гр. ФФзм-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ БЕЗРОБІТНИХ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Населення України має високий рівень освіти, професійної кваліфікації та сформовану репутацію високоякісної робочої сили. В міжнародних рейтингах трудових ресурсів Україна володіє статусом країни з доволі високим рівнем людського потенціалу. Значна кількість працівників мають цінний досвід кваліфікованої праці, отриманий не лише в Україні, але і за її межами. Однак, людський потенціал досить складно перетворити на людський капітал при умові економічної нестабільності, тривалого постковідного та воєнного періодів. В умовах воєнного стану людський потенціал значно погіршився, адже значна чисельність населення змушена була евакуюватися закордон з територій ведення військових дій, що обумовило масштабні як зовнішні, так і внутрішні переміщення, загибель значної кількості військових та цивільного населення внаслідок бойових дій і де окупації, заходів, проведених РФ з примусової депортації наших громадян з тимчасово окупованих територій на росію. Зважаючи на небезпеку та загрозу життю наших громадян відбувається хаотичний міграційний рух населення, який сприяє зростанню прихованого безробіття, значною втратою робочих місць та пошуком нового працевлаштування на місцях нового проживання, а також зросла кількість неформальних форм зайнятості населення.

Схожі проблеми переживає і вітчизняний бізнес, який очікує на підтримку держави і її допомогу в процедурах релокації та допомогу у відновленні внутрішньо переміщеного підприємництва. Спільні проблеми роботодавців та працівників щодо переміщення бізнесу і відновлення робочих місць на нових територіях проживання населення потребують конструктивних рішень з питань щодо виживання і відновлення нормального життя і створення відповідних робочих місць в умовах затяжного воєнного конфлікту.

Стійке зростання, не завжди офіційно зареєстрованого, безробіття населення та зниження рівня його життя в значних обсягах та темпах послужило своєрідним соціальним викликом для країни, з яким вона ще не зустрічалася.

Вже сьогодні з метою подолання безробіття Урядом проведено певні кроки. В Україні механізм соціального захисту безробітних передбачає певну взаємодію інструментів активної та пасивної державної політики. Так, інструменти активної політики у сфері соціального захисту безробітних

громадян передбачають спрямування та активізацію зусиль щодо підвищення конкурентоспроможності безробітних громадян на ринку праці, а інструменти пасивної політики спрямовані на здійснення компенсаційних виплат втраченого трудового доходу за період незайнятості. Звичайно, вищим рівнем економічної та соціальної ефективності володіють інструменти активної державної політики, адже в основі їх реалізації покладено принцип соціальної підтримки безробітних осіб за умови їх відповідної трудової активності. Одним із вагомих інструментом соціального захисту безробітних осіб є їх офіційне працевлаштування [1, с. 60].

Органами державної влади і управління розроблено державні соціальні програми щодо сприяння зайнятості населення. Так, програма «Робота» передбачає можливість отримання від держави грантів різного виду: мікрогранти на суму до 250 тис. грн; грант «Власна справа» дозволяє бажуючи отримати кошти для започаткування і ведення власного бізнесу при умові працевлаштування 2 найманих осіб. Дана програма є найбільш поширеною з поміж усіх мікрогрантових програм сприяння і підтримки бізнесу, які запровадив уряд, що підтверджується високим показником поданих заявок на участь у конкурсі «Власна справа» – понад 10 тис. осіб.

Урядом також розроблено і запропоновано механізм залучення безробітних осіб до виконання суспільно корисних робіт, у яких є нагальна потреба на окремих територіях. Громадяни, які з певних причин залишились без постійного місця роботи можуть долучитися до програми «Армія відновлення» держави і отримати за свою роботи відповідну оплату. Таким чином, безробітних осіб можна залучити до виконання суспільних робіт оборонного характеру, з ліквідації наслідків надзвичайних подій природного, техногенного та воєнного характеру. Ці роботи можуть бути пов'язані із задоволенням потреб ЗСУ чи інших військових формувань, із забезпечення певних потреб економіки країни та життєдіяльності її громадян. А саме: «облаштування блок-постів, порубка дерев для укріплення окопів; заготівля дров для військових та населення; розбір завалів та відновлення житлових будинків, інших приміщень, пошкоджених у результаті бойових дій; укріплення дамб; розчищення автомобільних доріг від завалів; розвантаження гуманітарної допомоги; облаштування підвальних приміщень у багатоповерхових будинках, школах під укриття; ремонтно-відновлювальні роботи у приміщеннях соціальної сфери; надання допомоги переселенцям, людям з інвалідністю, людям літнього віку» [2, с. 173-174]. Безробітні особах в межах реалізації проекту «Армія відновлення» отримують оплату за працю у розмірі не менше мінімальної заробітної плати, яка становить 8000 грн. Дана сума є вищою за соціальну допомогу по безробіттю. З учасниками зазначених робіт укладають строкові трудові договори і, відповідно, на цей період часу допомога по безробіттю не виплачується.

Щодо сприяння розвитку бізнесу, то Урядом запроваджено ряд державних програм із його переміщення на безпечні території країни. На місцях допомоги при влаштуванні місця проживання, місця переведення бізнесу та

інше надають обласні військові адміністрації. Відтак, форма державного сприяння піднесення економіки країни і підтримки малого і середнього бізнесу полягає у наданні допомоги суб'єктам підприємницької діяльності у переміщенні потужностей виробництва. Незважаючи на поживлення економічної діяльності в Україні має місце безробіття. Відтак, запорукою вирішення питань зайнятості та безробіття в Україні є комплексна розробка та реалізація заходів у соціально-трудої сфері. До базових напрямів з подолання безробіття відносять:

- «підвищення добробуту за рахунок особистого трудового внеску, підприємництва та ділової активності;
- надання відповідної допомоги по безробіттю, збереження робочих місць та перепідготовка осіб, які втратили роботу;
- проведення ґрунтовної пенсійної реформи;
- сприяння всебічному державному захисту інтелектуального потенціалу суспільства;
- проведення спеціальних ярмарків праці для навчальних закладів з метою працевлаштування випускників;
- розширення досвіду організації зустрічей із роботодавцями та колишніми безробітними, які успішно знайшли роботу чи заснували власний бізнес;
- посилення координації міжнародної діяльності в частині інформаційного обміну з питань зайнятості;
- забезпечення стабільного фінансування та державної підтримки розвитку соціальної сфери» [3, с. 370-376].

Державна політика у сфері зайнятості населення повинна гарантувати соціальний захист громадян шляхом «забезпечення відповідних умов життєдіяльності, регулювання рівня соціальних виплат та надання соціальних послуг з працевлаштування, стимулювання створення нових робочих місць проведення консультування з питань фінансової обізнаності та стійкості в контексті сприяння зростанню суспільного добробуту громадян» [4, с. 97-99].

Підсумовуючи викладене, потрібно констатувати, що нині проблеми безробіття і зайнятості населення є надзвичайно актуальними для України. Оскільки, нині вітчизняний ринок праці залишається у кризовому стані. Запорукою успішного вирішення питання безробіття і зайнятості в Україні має бути розробка і реалізація широкого комплексу відповідних програмних заходів. Насамперед, це стосується приведення законодавчого поля України у відповідність до спеціальних міжнародних норм та принципів, визначення, обґрунтування та реалізація Державної і територіальної програм сприяння зайнятості населення, підтримка функціонування стратегічно важливих суб'єктів підприємництва, а також створення сприятливого середовища для розвитку підприємницької діяльності безробітних осіб, розробка механізмів релокації чи переорієнтування окремих підприємств. Зростання рівня зайнятості населення повинно стати ключовим питанням повоєнної відбудови країни, її реінтеграції. Політичний діалог між усіма суб'єктами фінансових

відносин має охоплювати поточні та довгострокові потреби, сформовані на ринку праці.

Список використаних джерел:

1. Петрушка О., Шулюк Б. Проблеми соціального страхування та напрями його модернізації в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. 2017. №11/3. С.59-61.
2. Гапочка В. М. Соціальний захист безробітних: реалії сьогодення. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2022. Випуск 74. С. 171-176.
3. Публічне управління у сфері зайнятості в Україні у контексті євроінтеграції: проблеми, ефективність, інноваційність, результативність: колективна монографія / за наук. ред. д. держ. упр. Р. В. Войтович та К. В. Дубич. Київ, 2020. 480 с.
4. Сидор І., Віятик І. Фінансове консультування та його вплив на зростання суспільного добробуту населення. *Світ фінансів*. 2021. № 4. С. 88-103.